

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації
Рудня Дмитра Станіславовича
«Конституційні цінності в умовах формування України як правової держави»
яка подається на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 – Право
за спеціальністю 081 – Право

1. Оцінка роботи здобувача у процесі підготовки дисертації і виконання індивідуального плану навчальної та наукової роботи.

Аспірант Рудень Дмитро Станіславович виконав у повному обсязі Індивідуальний план Освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітня програма в обсязі 40 кредитів ECTS виконана у повному об'ємі. Він успішно склав чотири заліки та п'ять екзаменів з таких дисциплін:

Заліки:

- 1) «Філософські засади та методологія наукових досліджень»;
- 2) «Підготовка наукових публікацій та презентація результатів досліджень»;
- 3) «Науковий менеджмент»;
- 4) Асистентська практика;

Екзамени:

- 5) «Іноземна мова для аспірантів» (англійська мова);
- 6) «Сучасна правова доктрина» (за профілем);
- 7) «Конституційна юстиція»;
- 8) «Засади конституційного ладу»;
- 9) Конституційно-правове забезпечення недоторканності приватного життя (прайвесі).

Всі заплановані види робіт було виконано своєчасно. Здобувач плідно співпрацював з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі.

2. Обґрунтування вибору теми дослідження.

В умовах сьогодення в Україні відбувається формування правової державності. Цей процес суттєвим чином впливає майже на всі сфери як державного, так і суспільного життя. Не є виключенням і ті конституційні цінності, що як зафіксовані у чинному конституційному законодавстві, так і формуються на рівні суспільної свідомості. У зв'язку з цим, потребує наукового опрацювання питання трансформації конституційних цінностей в умовах прискореного розвитку Української державності, формування України як правової держави, інноваційного розвитку національної правової системи та трансформації правопорядку. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень проблематики правової держави залишаються не з'ясованими питання впливу формування правової держави на процес трансформації та модернізації конституційних цінностей, інноваційного розвитку національної правової системи.

Конституція України проголосила Україну правовою державою на національному рівні та гарантувала найважливіші цінності, які відображуються у правах, свободах людини та громадянина, визначають систему функціонування механізму державної влади, закладають основи конституційного ладу, сприяють розвитку громадянського суспільства та спрямовані на підтримання національної безпеки та обороноздатності держави. Проте через різноманітні антисоціальні прояви, які вчиняються представниками публічної влади, громадянами як учасниками суспільних правовідносин, іншими суб'єктами може відбуватися руйнація системи конституційних цінностей, які потребують негайних оперативних заходів з метою недопущення розмивання контурів правової державності як у фактичному, так і юридичному сенсі.

Правова держава як здобуток передової думки сучасної цивілізації виступає змістовним блоком високих стандартів, подальше запровадження яких є неминучим кроком в аспекті реалізації приписів чинної Конституції України. Такі якісні зміни не можуть не стосуватися конституційних цінностей у різних сферах, а тому вони виступають як каталізатор динамічної трансформації конституційно-правових цінностей та у першу чергу у таких сферах як права людини, організація та функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, розвиток громадянського суспільства та сфера безпеки. З огляду на такі процеси постає питання про їхній науковий аналіз та напрацювання відповідних пропозицій щодо його удосконалення.

У цілому дослідженнями конституційних цінностей в українській юриспруденції займалися такі провідні фахівці зокрема як: Ф. В. Веніславський, О. В. Гришук, А. Р. Крусян, О. Г. Кушніренко, М. В. Савчин, М. І. Салей, В. О. Серьогін, О. В. Снежко, Ю. М. Тодика та інші.

Ураховуючи викладене вище, обрана тема дисертаційного дослідження є цілком актуальною у наш час та значущою для суспільства і держави. Представлений матеріал має важливе теоретичне та практичне значення для подальшого розвитку юридичної науки.

Метою дисертаційного дослідження є комплексний аналіз конституційних цінностей в умовах формування України як правової держави. На розвиток цієї мети було поставлено такі завдання:

- з'ясувати особливості цінностей як філософської та конституційно-правової категорії;
- провести аналіз розвитку конституційних цінностей на сучасному етапі державотворення в Україні;
- встановити зміст та значення конституційних цінностей у суспільстві;
- проаналізувати вплив конституційних цінностей на розвиток державності в сучасних умовах ;
- з'ясувати особливості трансформації основних видів конституційних цінностей під впливом ідей правової державності;
- визначити особливості модернізації конституційних цінностей у сфері публічної влади;
- охарактеризувати Україну як правову державу з точки зору аксіологічного підходу;
- визначити проблеми існування та розвитку конституційних цінностей в українській правовій державності, а також чинники, які призводять до їхньої руйнації.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері трансформації конституційних цінностей в умовах становлення України як правової держави.

Предмет дослідження становлять конституційні цінності в умовах формування України як правової держави.

Методи дослідження. Методологією роботи складають філософсько-світоглядні, загальнонаукові принципи та підходи, а також спеціально-наукові методи пізнання правових явищ.

За допомогою аксіологічного підходу здійснено аналіз цінностей у філософському та конституційно-правовому контексті, надано характеристику ключових принципів Української правової держави, проаналізовано процес люстрації, що запроваджено в Україні на тлі трансформації органів публічної влади.

Історичний метод було застосовано для проведення аналізу становлення загальнолюдських та правових цінностей, а також формування їхньої історичної ретроспективи. Зокрема, було проаналізовано поява та становлення цінностей на етапі первісного еволюційного розвитку суспільства, було здійснено опрацювання думок давньогрецьких мислителів епохи античності (Аристотеля, Платона), німецьких філософів (І. Канта, К. Маркса).

Формально-юридичний метод допоміг розглянути та проаналізувати смислове навантаження та сутність конституційних цінностей у процесі формування Української правової держави, а саме визначити їх трансформацію у сфері прав і свобод людини, реалізації публічної влади, існування громадянського суспільства, забезпечення безпеки окремої людини, суспільства та держави.

Порівняльно-правовий метод дозволив виявити специфіку розуміння, правового закріплення та практичної реалізації конституційних цінностей у зарубіжних державах. У свою чергу,

структурно-функціональний метод дав змогу розкрити внутрішню та зовнішню будову конституційних цінностей, їхнє практичне значення у сфері публічної влади, підтримання національної безпеки та обороноздатності, а також визначити їхню роль у функціонуванні інститутів громадянського суспільства під впливом ідей правової державності.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тему дисертаційного дослідження обрано з урахуванням загальної мети реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», яку затверджено Указом Президента України № 5/215 від 12 січня 2015 року. Дослідження також виконується у відповідності до пріоритетних тем науково-дослідної роботи юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Проблеми удосконалення теорії і практики державно-правових галузей у процесі державотворення та захисту прав людини в Україні». Тему дисертації «Конституційні цінності в умовах формування України як правової держави» затверджено вченою радою юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна 16 листопада 2017 року (протокол № 5).

4. Особистий внесок дисертанта в отриманні наукових результатів та їх новизна.

За наслідками проведеного наукового дослідження було сформульовано відповідні положення, а також зроблено обґрунтовані висновки, які характеризуються належним рівнем наукової новизни. Зокрема:

уперше:

- з'ясовано, що факт зародження перших загальнолюдських цінностей припадає на період первісної доби, оскільки наявність правил поведінки (мононорм), які існували у кожному племені, виступало ціннісною першоосновою як для збереження окремого людського життя, так і для сталого існування відповідного колективу людей. При цьому модель первісно общинного ладу, у межах якої генеруються суспільством оптимальні на той час правила, що гарантували базові людські цінності, виступає своєрідним прообразом правової держави та формує відправні аксіологічні настанови для майбутньої її побудови;

- проведено аксіологічне розмежування таких концепцій як “правова держава” та “верховенство права”, у ході якого були виявлено специфіку їхнього функціонування у державотворчій практиці, а також з'ясовано їх схожість, яка зводиться у їхній спрямованості на досягнення єдиної телеологічної домінанти, пов'язаної зі здійсненням ефективного впливу на реалізацію базових конституційних цінностей та їхню контрольовану трансформацію, яка буде гарантією підтримання природного життєвого циклу у належному стані та забезпечення конституціоналізації правопорядку;

- надано змістовну характеристику неминучим процесам трансформації конституційних цінностей, що здійснюються під впливом реалізації ключових та сутнісних характеристик правової держави, у межах яких концепт правової держави виступає стабілізаційним чинником для безмежної та не контрольованої трансформації базових конституційних цінностей, що викликано підвищеною динамікою розвитку соціальних процесів;

удосконалено:

- положення щодо змісту та значення категорії інтересу як інструменту захисту конкретних цінностей, що має безпосередній стосунок до розбудови правової держави. У ході наукового дослідження було з'ясовано, нормативно закріплену діяльність з лобювання як спробу втілення інтересів у практичну площину, спрямовану на утворення, зміну чи скасування правових норм, які сприяють утворенню нових можливостей у відповідних сферах, тобто сприяють трансформації конституційних цінностей, які можуть змінювати соціально-правове становище для людини, суспільства та держави;

- підхід до Конституції України як Основного Закону в аксіологічному аспекті, у відповідності до якого вона представляє собою фундаментальну основу для розвитку

загальнолюдських цінностей, яка побудована на врахуванні загальноновизнаних міжнародних норм, в основу яких покладені ідеї природних прав людини та визначає ключові умови для розвитку інститутів громадянського суспільства та правової держави, а також сприяє формуванню цивілізованих та гармонійних аспектів їхньої взаємодії для подальшого унормування тих суспільних відносин, котрі потребують законодавчого закріплення та захисту, а також гарантування ключових конституційних цінностей;

- аксіологічні підходи до процесів конституціоналізації та трансформації важливих аспектів державного та суспільного життя (організація та функціонування публічних органів державної влади, становлення та розвиток дієздатних інститутів громадянського суспільства тощо). При цьому було наведено відповідні критерії для такого розмежування на основі якісних змістовних характеристик цих процесів, а також сформульовано модель зближення трансформації конституційних цінностей до їхньої конституціоналізації, що буде можливим лише за умови впливу на цей процес базових положень правової державності. З цього погляду правова держава має потенціал до таких трансформацій конституційних цінностей, які будуть за своєю суттю відповідати процесам їхньої конституціоналізації;

- наукові теоретичні положення стосовно втілення конституційних цінностей у сфері національної безпеки та обороноздатності, що пов'язано з трансформацією військового та безпекового законодавства з урахуванням вимог правової державності та верховенства права у напрямі підсилення національної безпеки та обороноздатності України;

набули подальшого розвитку наукові положення щодо:

- розуміння конституційно-правової категорії “цінність” як базової настанови та чіткого орієнтиру, а також важливого соціального регулятора реалізації прав і свобод, та необхідного каталізатора трансформації правопорядку, інноваційного розвитку національної правової системи, який повинен охоронятись державою та суспільством;

- особливостей реалізації конституційних цінностей у межах формування України як правової держави, у ході якого висвітлено ключові аспекти процесів трансформації та модернізації конституційних цінностей під впливом ідей правової державності;

- сутності основних цінностей, їхнього теоретичного та практичного значення для людини, суспільства та держави як на філософському рівні, так і на рівні конституційно-правової доктрини, зокрема надано змістовну аксіологічну характеристику тим цінностям, які за своїм змістом є фундаментальними, що зафіксовані у статті 3 Конституції України, а також визначено їхній вплив на процес формування української правової держави;

- ключових ідей трансформації та модернізації конституційних цінностей у сфері організації публічної влади, у процесі чого надано характеристику повноважень органів місцевого самоврядування з урахуванням процесів децентралізації з точки зору подальшої розбудови правової державності;

- проблемних аспектів інституту взаємної відповідальності людини та держави як конституційної цінності формування української правової державності. Доведено, що в Україні зазначений інститут є таким, що не повною мірою сприяє гарантуванню конституційних цінностей правової держави через не повне врегулювання всіх питань стосовно застосування дієвих механізмів відповідальності держави перед людиною на національному рівні.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації Рудня Д. С. забезпечена застосуванням в якості методологічної основи дослідження положень національного законодавства та відповідних праць науковців.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані у вітчизняних фахових виданнях та доповідалися на міжнародних науково-практичних конференціях. Висновки дисертаційної роботи є обґрунтованими. Усі сформульовані в дисертації положення наукової новизни та висновки є результатом власних досліджень автора.

6. Наукове, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційне дослідження є першою у вітчизняній юридичній науці роботою, в якій комплексно вирішується проблема трансформації конституційних цінностей під впливом процесів розбудови України як правової держави. За наслідками проведеного наукового дослідження було сформульовано відповідні положення, а також зроблено обґрунтовані висновки, які характеризуються належним рівнем наукової новизни.

Результати досліджень Рудня Д. С., що містяться у роботі, можуть бути використані:

- у науково-дослідницькій сфері – у подальшому доктринальному аналізі конституційних цінностей, визначенні їхньої сутності та значення у процесі розвитку державності;
- у навчальному процесі – для викладання філософських та правових дисциплін, для розробки та видання шкільних підручників, наукових монографій, публікацій у всеукраїнських та міжнародних фахових виданнях;
- у сфері правотворення та правозастосування – для формування рекомендацій для компетентних органів та їх посадових осіб у розробці нових положень нормативно-правових актів та для ухвалення науково-обґрунтованих рішень.

7. Повнота викладення матеріалів дисертації в роботах, опублікованих автором.

Основні теоретичні положення і висновки дисертації викладені у 7 наукових публікаціях, з яких 3 наукові статті у фахових виданнях України, 1 стаття, що додатково відображає наукові результати дисертації, та 3 тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Рудень Д.С. Реалізація конституційних цінностей правосуддя в аспекті становлення правової державності в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2018. № 26. С. 176–179.

URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/12706/12102>.

2. Рудень Д.С. Об'єднання територіальних громад як важливий феномен розвитку конституційних цінностей української правової держави. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 203–207.

URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/35.pdf>

3. Рудень Д.С. Негативний вплив корупції на реалізацію конституційних цінностей та становлення правової державності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 76–79.

URL: http://www.lsej.org.ua/8_2022/15.pdf

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Рудень Д. С. Верховенство права як фундаментальна конституційна цінність для становлення правової державності в Україні: *збірник тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків: 27 квіт. 2018 р.). Харків: ХНУ ім В.Н. Каразіна, 2018. С. 311–316.

5. Рудень Д. С. Проблеми розвитку конституційних цінностей в сфері інформаційних відносин в аспекті розбудови української правової державності: *збірник наук. матер. Міжнар. інтернет-конф.* (м. Вінниця, 15 квіт. 2019 р.). Вінниця, 2019. С. 63–67.

6. Рудень Д. С. Роль Конституційного суду України у процесі формування конституційних цінностей української правової державності: *матеріали. Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 3-4 верес. 2021 р.). Дніпро, 2021. С.16–20.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

7. Dmitro Ruden. Institute of mutual responsibility of the person and the state as the constitutional value for Ukrainian legal statehood formation. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2021 № 1. P. 67–72 (Index Copernicus).

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Основні результати досліджень були представлені, обговорені і опубліковані в тезах доповідей міжнародних науково-практичних конференцій: XIV міжнародна науково-практична конференція «Від громадянського суспільства – до правової держави», (м. Харків: 27 квітня 2018 р.), XXIX міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Весняні наукові читання» (м. Вінниця, 15 квітня 2019 р.), міжнародна науково-практична конференція «Стан і перспективи розвитку юридичної науки» (м. Дніпро, 3–4 вересня 2021 р.).

9. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі [StrikePlagiarism.com](https://www.strikeplagiarism.com)) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності. Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

10. Оцінка мови та стилю дисертації.

Матеріал дисертації викладено в логічній послідовності та доступний для сприйняття. Дисертація написана науковим стилем мовлення, структура дисертації відповідає алгоритму здійсненого автором дослідження. Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 року № 341), Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 року № 759).

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Рудня Дмитра Станіславовича «Конституційні цінності в умовах формування України як правової держави» відповідає спеціальності 081 – Право. Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складові освітньо-наукового рівня вищої освіти.

12. Результати обговорення та проведення презентації. Рекомендація дисертації до захисту.

Здобувач представив основні результати досліджень своєї дисертаційної роботи на розширеному засіданні кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 7 від 06 лютого 2025

року) у формі презентації та наукової дискусії після її завершення.

Враховуючи високий рівень виконаних досліджень, а також актуальність теми роботи, наукову новизну результатів та їх наукове і практичне значення, на розширеному засіданні кафедри було одностайно ухвалене рішення про рекомендацію дисертації Рудня Дмитра Станіславовича «Конституційні цінності в умовах формування України як правової держави» до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право з галузі знань 08 – Право.

Завідувачка кафедри
державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна,
кандидат юридичних наук, доцент

Наталія ГРИШИНА